

ACTA MVSEI APVLENSIS

APVLVM L

series *ARCHAEOLOGICA ET ANTHROPOLOGICA*

Fondator

ION BERCIU

Editor

GABRIEL T. RUSTOIU

Colegiul editorial

RADU ARDEVAN - Universitatea „Babeş-Bolyai”, Cluj-Napoca

NIKOLAUS BOROFFKA - Deutsches Archäologisches Institut, Berlin

DANIEL DUMITRAN - Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia

NICOLAE GUDEA - Cluj-Napoca

VALER MOGA - Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia

CHRISTOPHER F. E. PARE - Universitatea „Johannes Gutenberg”, Mainz

ZENO KARL PINTER - Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu

MARIUS PORUMB - Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca

VOLKER WOLLMANN - Obrigheim

Colegiul de redacție

HORIA CIUGUDEAN - director

ILIE LASCU - secretar de redacție

RADU OTA - membru

CONSTANTIN INEL - membru

GENU POP - webmaster

Adresa de corespondență:

MUZEUL NAȚIONAL AL UNIRII

510010 ALBA IULIA

Str. Mihai Viteazul, 12-14

Tel. 0258/813300

revista.apulum@yahoo.com

www.mnuai.ro; www.muzeuluniriialba.ro; www.anuarulapulum.ro

Correspondence address:

MUZEUL NAȚIONAL AL UNIRII

RO – 510010 ALBA IULIA

Mihai Viteazul St., 12-14

Tel. (+40) (258) 813300

© 2013 MUZEUL NAȚIONAL AL UNIRII, ALBA IULIA

ISSN – 1013-428X

ISSN – 2247 – 8701

ISSN-L – 2247 – 8701

ACTA MVSEI APVLENSIS

APVLVM

XL

series *ARCHAEOLOGICA ET ANTHROPOLOGICA*

ALBA IULIA

MMXIII

Tehnoredactare: ILIE LASCU

Traducerea și verificarea textelor în limba engleză: ADINA GOȘA

Textele nepublicate nu se restituie.

S U M A R

CONTENTS – SOMMAIRE – INHALT

VASILE MOGA, Jubileu Apulum L.....	IX
------------------------------------	----

STUDII – STUDIES

SABIN ADRIAN LUCA, FLORENTINA MARȚIȘ, ANAMARIA TUDORIE, ADRIAN LUCA, „Consacrarea ritualică” a primei colonizări neolitice din România Sanctuarul de gropi de la Cristian I, județul Sibiu. Partea I. Fundarea.....	1
<i>“The ritual Consecration” of the first Neolithic Colonization from Romania The Pits Sanctuary from Cristian I, Sibiu County Part I. The Foundation.....</i>	12
MARIUS – MIHAI CIUTĂ, O locuință vinčiană timpurie descoperită la Limba-Oarda de Jos – Șesu Orzii (Jud. Alba).....	23
<i>An early Vinča House from the archaeological Site Limba- Oarda de Jos - Șesu` Orzii (Alba County).....</i>	32
CRISTIAN IOAN POPA, GRUIA TRAIAN FAZECAȘ, Contribuții la cunoașterea etapei finale a culturii Coțofeni în Crișana. Așezarea de la Tășad (Jud. Bihor).....	47
<i>Contributions to the Research of final Stage of Coțofeni Culture in Crișana. The Tășad Settlement (Bihor County).....</i>	64
SÁNDOR BERECKI, ZOLTÁN CZAJLIK, LÁSZLÓ RUPNIK, Aerial archaeological Prospection on the middle Course of the Mureș River and adjacent Areas.....	87
<i>Prospecții arheologice aeriene pe cursul mijlociu al râului Mureș și zonele învecinate.....</i>	97
RADU ARDEVAN, La rhétorique dans la société daco-romaine.....	111
<i>Retorica în societatea daco-romană.....</i>	115
DOINA BENEĂ, Câteva observații privind depozitul de sare de la Apulum.....	119
<i>Einige Bemerkungen über der Salzspeicher aus Apulum.....</i>	124
RADU CIOBANU, Text, imagine, mesaj – considerații epigrafice, iconografice și stilistice asupra unor piese votive de la Apulum.....	127
<i>Texte, image, message – considérations d'épigraphie, d'iconographie et de style sur quelques pièces votives d'Apulum.....</i>	142

NICOLAE GUDEA, Contribuții la cunoașterea armamentului roman din Dacia. Despre arme pentru lupta la distanță din castrul pentru legiune de la Potaissa/Turda și zona aferentă lui.....	151
<i>Beiträge zur Kenntnis der römischen Bewaffnung aus Dakien. Über die Waffen für den Fernkampf aus dem Legionslager von Potaissa/Turda und dem dazugehörigen Gebiet.....</i>	156
GHEORGHE ANGHEL, Construcții de apărare executate de Giovanni Morando Visconti în cetatea medievală de la Alba Iulia la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul celui de al XVIII-lea.....	167
<i>Travaux de fortification exécutés par Giovanni Morando Visconti dans la cité médiévale d'Alba Iulia à la fin du XVII-e et le début du XVIII-e s.....</i>	178

FONTES

GABRIEL BĂLAN, Un celt de bronz descoperit la Pâclișa (Mun. Alba Iulia).....	181
<i>A bronze socketed Axe discovered at Pâclișa (Alba Iulia Municipality)</i>	185
BEATRICE CIUȚĂ, ANCA TIMOFAN, An archaeobotanical Analysis on charred Seeds recovered from a Roman House excavated in the southeastern Area of Municipium Septimium Apulense (St Francis of Paola Raveline).....	191
<i>Analiza arheobotanică a semințelor carbonizate recuperate dintr-o locuință romană din zona sud-estică a Municipium Septimium Apulense (Ravelinul Sf. Francisc de Paola).....</i>	197
OVIDIU OARGĂ, ADRIAN BOLOG, Alte noi descoperiri monetare din necropola romană de la Apulum, Dealul Furcilor – „Podei” (2008 – 2012).....	207
<i>New Roman coins from Dealul Furcilor-”Podei” Necropolis.....</i>	221
AUREL DRAGOTĂ, Inele cu placă decorată cu cerculețe cu punct inclus.....	241
<i>Rings with Plate decorated with Circles and central Point.....</i>	245
SZILÁRD SÁNDOR GÁL, Analiza osteologică a mormântului avar de la Măgina, Jud. Alba.....	255
<i>Osteological Analysis of the Avaric Grave from Măgina, Alba County.....</i>	258

RECENZII ȘI NOTE DE LECTURĂ
REVIEWS AND READER'S NOTES

HORIA CIUGUDEAN, Eugen Sava, Elke Kaiser, <i>Poselenie s „zolnicami” u cela Odaia-Miciurin, Respublica Moldova (Arheologhicesne i estestvennonaucinie issledovaniia)/ Die Siedlung mit “Aschenhügeln” beim Dorf Odaia-Miciurin, Republik Moldova (Archäologische und naturwissenschaftliche Untersuchungen)</i> , Biblioteca “Tyragetia” XIX, Chișinău, 2011.....	261
DOINA BENEĂ, Mihail Zahariade, <i>The Thracian in the Roman Imperial Army from the First to the Third Centuries A.D. Auxilia</i> , Mega, Cluj-Napoca, 2009.....	264
Lista autorilor	269

JUBILEU - APULUM L

Anuarul științific editat de Muzeul Național al Unirii, revista *Apulum* împlinește o cifră rotundă, respectiv a ajuns la cel de-al cincizecilea număr al său.

O retrospectivă și în egală măsură o istorie a acestui "ambasador" al instituției albauliene, în țară și dincolo de fruntariile acesteia, ni se pare a fi nu numai necesară, dar și bine venită, fiecare din numerele sale editate până în acest moment ocupându-se cu predilecție de istoria veche și arheologia românească și, în egală măsură, europeană.

Începuturile anuarului datează din 22 august 1939 când Profesorul ION BERCIU hotărăște, împreună cu câteva din autoritățile locale ale timpului, în vederea creșterii prestigiului instituției în fruntea căreia a fost numit de NICOLAE IORGA (1938), publicarea unui buletin (*Acta Musei Apulensis*) pus sub genericul *APULUM*, nume simbolic justificat prin două direcții, adică acela legat de arheologie (și de toponimul dublului centru urban roman, Alba Iulia de astăzi) și de necesitatea editării unei reviste de profil ce urma să oglindească în paginile sale activitatea muzeului ca instituție de cercetare și protejare a patrimoniului istoric deținut de acest spațiu geografic (vezi prefața lui ION BERCIU din primul număr al revistei *Apulum*, p. 361-367).

De la gândurile profesorului și până la materializarea acestora a trebuit să treacă mai bine de trei ani, pentru discuții, felurite aprobări, organizarea unor licitații pentru obținerea fondurilor pecuniare etc. timp în care, "încăpățânarea" de oltean a filologului clasic (pe care epigrafistul clujean I. I. Russu, coleg de generație cu Ion Berciu, îl numea, într-o epistolă trimisă subsemnatului prin anii anii 70 ai secolului trecut cu expresia **OLIM MALVENSIS NUNC APULENSIS** – odinioară din Oltenia – **DACIA MALVENSIS** – prin rădăcini, acum apulens – locuitor al Albei Iulia) a dat roade astfel încât numărul de debut a văzut lumina tiparului și a pornit la drum în 1942, sumarul său fiind structurat în șapte segmente: preistorie, istorie antică, istorie medie-modernă, științe naturale, etnografie, comunicări și cronica muzeului (vezi recent Zevedei Ioan Drăghită, "Documente privind începuturile anuarului *Apulum*", *Apulum*, XL, p. 483-493). Încă de la început, anuarul nu s-a limitat doar la trecutul ținuturilor Albei, ci prin deschiderea lui, a publicat între copertile sale valoroase contribuții ale unor specialiști de marcă din domeniile pomenite mai sus, arheologi, istorici, etnografi ce își desfășurau activitatea în centre științifice de tradiție de la noi (D. Berciu, C. Daicoviciu, Al. Borza, D. Prodan, Ghe. Pavelescu ș.a.). Apariția anuarului albaulian se adaugă unei alte reviste muzeale cu nume simbolic –

Sargetia – editată de Oct. Floca de la Muzeul din Deva, a cărui număr inaugural a fost lansat în anul 1937.

După apariția următoarelor două numere – *Apulum* II, 1943/1945, *Apulum* III, 1949 – actele apulense își vor înceta brusc apariția din cauza timpurilor pe care nu le comentăm aici și acum, pentru a-și relua reeditarea în anul 1961 cu genericul schimbat în *Studii și Comunicări, Acta Musei Apulensis*, III, al cărui cuprins era direcționat pe aceleași segmente cu care a pornit la drum în 1942.

Revenind la denumirea care l-a consacrat – *Apulum, Acta Musei Apulensis* – odată cu numărul V (1965) revista și-a continuat apariția anuală, și-a extins colaboratorii (cercetători locali ori de la alte instituții, muzee, institute de cercetare din țară) și a început seria publicării unor studii semnate de specialiști din Europa și America, acest lucru fiind posibil datorită fondatorului, ION BERCIU, cel care a pus bazele schimbului de publicații, volume care au făcut ca biblioteca muzeului albaiulian să fie una din cele mai bogate biblioteci specializate de la noi.

Anuarul a continuat să fie editat până în anul 1989 (numărul XXVI), următoarele trei numere (XXVII-XXX/1990-1993) fiind cuprinse într-un singur tom.

În următorii ani (1994-2012) anuarul a apărut anual, fiind, o afirmăm cu satisfacție, singura revistă de specialitate care apărea la timpul potrivit.

Cine va avea curiozitatea să consulte sumarul celor 49 de numere, în total mii de pagini (dacă socotim că media/volum, cuprinde între 300-600 file tipărite), va putea lesne observa chiar dintr-o frugală parcurgere a indicilor de autori (*Apulum* I-X, p. 936 sq., *Apulum*, XI-XX, p. 451-470; *Apulum* XXI-XXX, p. 562-575; *Apulum*, XXXI-XL, p. 670-697; *Apulum* XLI-L, sub tipar) că fiecare număr cuprinde în segmentul istorie veche și arheologie (asupra căruia insistăm, dată fiind specialitatea noastră) studii, comunicări, note, bibliografie, rezumate în limbi de circulație internațională a căror țintă a fost preistoria (cu epocile sale străvechi) și protoistoria, epocile celei de-a doua vârste a fierului și până la consolidarea evului mediu, rezultatele unor cercetări arheologice, epigrafice, numismatice ș.a. ale unor generații de specialiști, în cea mai mare măsură consacrați în domeniul lor de investigare a patrimoniului mobil și imobil, ori din tânăra generație de arheologi și muzeografi care bat, cu bune rezultate, la porțile consacrării.

Dintre numele care au onorat, prin contribuțiile lor anuarul *Apulum* se cuvine să îi amintim pe C. și H. Daicoviciu, M. Macrea, I. I. Russu, D. Protase, I. H. Crișan, I. Glodariu, R. Vulpe, D. Tudor, Vl. Dumitrescu, C. C. Petolescu, I. Piso, M. Bărbulescu, V. Vasiliev, A. Zrinyi, R. Ardevan, Doina Benea, Lucia Marinescu, N. Gudea, K. Horedt, M. Rusu, N. Vlassa, Ghe. Lazarovici și lista ar putea continua, acestora li s-au adăugat, firească, generații de arheologi de la

instituția muzeală ce se îngrijește de apariția cu regularitate a actelor apulense: E. Zefleanu, I. Berciu, Ghe. Anghel, Al. Popa, I. Al. Aldea, V. Moga, H. Ciugudean, ori tinerii noii echipe G. T. Rustoiu, C-tin. Inel, M. Drîmbărean, R. Ciobanu, R. Ota, I. Lascu, G. Bounegru, Anca Timofan etc., cei care duc greul tot mai numeroaselor cercetări arheologice preventive din Alba Iulia și județul Alba.

Revista noastră este prezentă în aproape toate bibliotecile ori institutelor de cercetare din țară, fie ele centre universitare, fie muzee naționale ori județene, dintre care unele, după exemplul apulens au început (unele continuă, altele și-au încetat apariția, n.n.) să-și editeze anuare proprii (*Acta Musei Napocensis*, *Acta Musei Porolissensis*, *Potaissa*, *Analele Banatului*, *Pontica* șamd.).

Schimbările externe, ale căror baze au fost demarate, și ori de câte ori avem ocazia nu încetăm să o repetăm, de ION BERCIU, se cifrează în acest moment la 180 de instituții de profil din Europa, America și Asia, în a căror bibliotecă *Apulum*-ul este nelipsit și, continuăm noi, apreciat.

Deschiderea Muzeului spre lumea științifică internațională este confirmată și de paginile semnate de peste treizeci de cercetători ai antichităților din Belgia (M. Renard, G. Balty), Bulgaria (M. Cicicova, P. Detev), Franța (J. Carcopino, J. Baradez, S. Boucher), Germania (N. Boroffka), Italia (L. Bianchi, N. Brancato, L. Zerbini), Spania (A. Balil, J. Zuriaga, J. Pantoja), USA (St. Foltiny, Ph. Davis) și mulți alții.

Majoritatea dintre cercetătorii externi, după corespondențe păstrate în arhiva muzeului, ne-au fost oaspeți, ei vizitând muzeul și câteva din siturile arheologice din zona Albei, fie că este vorba de așezarea neolitică de la Lumea Nouă, fortificația din prima vârstă a fierului de la Teleac, cetățile dacice de la Căpâlna sau Craiva, marele centru urban Apulum cu castrul său în parte restaurat pe latura de sud, galeriile antice de la Roșia Montană (Alburnus Maior), în fine cetățile feudale de la Tăuți, Vurpăr etc., toate înscrise în lista patrimoniului național.

Pare de domeniul evidenței că în cei 74 de ani de la apariția ideii de revistă a Muzeului și 71 ani de când *Apulum* (pe a cărui primă copertă se găsește *logo*-ul Lupei Capitolina descoperită aici, n.n.) apare cu regularitate, de îngrijirea lui (strângere de materiale, tehnoredactare și inerențele probleme redacționale) s-au ocupat, pe lângă întemeietorul ei, ION BERCIU, un colegiu de redacție care a activat în cadrul departamentului de arheologie-cercetare Ghe. Anghel, Al. Popa, I. Al. Adea, V. Moga.

Dacă majoritatea volumelor au fost structurate pe domeniile pomenite la tot pasul (arheologie, istorie, istoria culturii, etnografie, restaurare-conservare), au fost ani când numărul articolelor trimise redacției au fost atât de numeroase încât, începând cu anul 1968, anuarul cu numărul VII, a trebuit să fie împărțit în

două părți distincte, un volum de arheologie (VII/1) și un altul de istorie (VII/2), modalitate ce a fost adoptată și pentru două-trei numere următoare.

Cu începere de la anuarul pe anul 2008 (*Apulum* XLV) alături de un nou colectiv de redacție, format din câțiva tineri absolvenți ai Facultății de Istorie din cadrul Universității ”1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, care și-au ales, încă din anii studenției specialitatea istorie veche și arheologie, în conformitate cu noile norme pentru acreditare CNCSIS (volumul trebuie să treacă din categoria C în gradul B, și acest lucru trebuie să preocupe noul colegiu de redacție, n.n. V. Moga) a fost selecționată o echipă de recenzori ce cuprinde cercetătorii de la Universitatea ”Babeș – Bolyai” și Institutul de Arheologie și Istoria Artei din Cluj – Napoca, Sibiu (Universitatea ”Lucian Blaga”) și Frankfurt/Main (Germania). Tot cu același număr s-a restructurat și sumarul revistei, anume dispunerea materialelor ce urmau să fie publicate în funcție de tematica lor: *Studii – Dezbateri – Fontes – Recenzii – Note de lectură* și, ca o opinie personală, deschiderea unui segment numit *Cronica Muzeului* cu informații despre cercetările arheologice anuale, despre activitatea științifică și culturală pe care membrii colectivului actual trebuie să o cunoască nu numai în ziarele ori posturile de televiziune locale (!).

Din anul 2011 (*Apulum* XLVIII) s-a încetățenit ”ruperea” volumului în două părți distincte în urma cărora volumul de arheologie a fost inclus în ”series archaeologica et anthropologica”.

Apulum, ajuns așadar la un număr jubiliar, L, trebuie și este obligat moral să continue tradiția, începută cu mai bine de șapte decenii în urmă, aceea de a fi un mesager al preocupărilor științifice de ținută europeană în domeniul atât de vast al arheologiei locale, naționale și de ce nu, internaționale, paginile sale fiind deschise tuturor celor care se preocupă de cercetarea patrimoniului, a urmelor de habitat cu varietatea lor de artefacte de toate categoriile încă nedepistate. În arheologie surprizele sunt la tot pasul, așteptându-și depistarea.

AD MULTOS ANNOS ACTA MUSEI APULENSIS!

Alba Iulia,

10 mai 2013

VASILE MOGA

**ALTE NOI DESCOPERIRI MONETARE DIN NECROPOLA
ROMANĂ DE LA APULUM,
DEALUL FURCILOR - „PODEI” (2008 - 2012)***

OVIDIU OARGĂ,
ADRIAN BOLOG
Muzeul Național al Unirii Alba Iulia

Cuvinte cheie: monedă, necropolă, mormânt, Dealul Furcilor

Keywords: coin, necropolis, grave, Dealul Furcilor

În urma cercetărilor efectuate până în prezent în așezările de la Apulum au fost surprinse un număr impresionant de piese numismatice, provenite fie din descoperiri izolate, fie din tezaure.

Printre acestea, o serie de monede au fost scoase la iveală încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui de-al XX-lea, de către Adalbert Cserni, în partea de sud a platoului cunoscut sub numele de Dealul Furcilor, deci, putem presupune că printre piesele monetare de la Apulum, al căror loc de proveniență nu este menționat întotdeauna cu exactitate în vechile registre de inventar ale muzeului, sunt câteva originare din zona necropolei romane (o monedă romană republicană, respectiv un denar emis de Marcus Antonius, as bătut în timpul dinastiei Iulia-Claudia, un denar de la Vespasianus, un as emis de Hadrianus, un denar de la Antoninus Pius pentru Marcus Aurelius, un as emis de Antoninus Pius pentru Diva Faustina I, as de la Marcus Aurelius, un as emis de Marcus Aurelius pentru Faustina II, doi denari suberați de la Septimius Severus, un dupondius de la Septimius Severus pentru Iulia Domna, un denar de la Septimius Severus pentru Caracalla, un denar suberat de la Caracalla pentru Divus Severus, un as emis de Caracalla pentru Fulvia Plautilla, un dupondius de la Caracalla pentru Iulia Domna, un denar suberat emis de Elagabalus, un as de la Maximinus I Thrax și un denar suberat neidentificabil¹).

Informații mai precise au început însă să apară abia în ultimele șase decenii despre unele monede descoperite întâmplător sau cu ocazia unor sondaje și săpături arheologice în diferite puncte ale necropolei de pe Dealul Furcilor-Podei.

Astfel, în urma cercetărilor arheologice desfășurate în două etape, pe parcursul anului 1956, și în diferite puncte de pe Dealul Furcilor-Podei au dus la

* Din colectivul acestor cercetări au mai făcut parte și arheologii Constantin Inel, Cristinel Fântâneau, Ana Maria Duna.

¹Găzdac 2009, p. 81-85.

dezgroparea unui număr de 13 monede, împărțite astfel: în morminte de inhumatie avem trei piese monetare, de la Traianus, Hadrianus și Faustina; în morminte de incineratie patru monede, câte una de la Traianus și Hadrianus și două de la Antoninus Pius. S-au găsit încă șase piese în afara mormintelor (cinci din bronz și una din argint), emise de împărații Hadrianus, Marcus Aurelius, Septimius Severus pentru Iulia Domna, Elagabalus și Severus Alexander².

Săpăturile arheologice efectuate între 19 septembrie și 2 octombrie 1957 au scos la iveală încă cinci piese numismatice. Într-un mormânt de inhumatie a fost surprins un as emis de Marcus Aurelius, iar alte trei piese au fost găsite în morminte de incineratie, respectiv, o monedă de bronz, un as de la Antoninus Pius și un as emis de Lucius Aelius Caesar. Pe lângă acestea, în afara mormintelor, s-a mai descoperit un as³ ce nu s-a putut identifica din cauza stării proaste de conservare.

Săpăturile arheologice desfășurate în perioada 22-29 octombrie 1958 au condus la descoperirea unei singure monede, de bronz (probabil un as) emisă de împăratul Hadrianus⁴, surprinsă într-un mormânt de incineratie.

Cercetările arheologice din necropola romană de pe Dealul Furcilor-Podei au fost reluate în anii 1970-1971, sub forma unor săpături de verificare. În urma acestor lucrări, care s-au desfășurat în două perioade, 2-15 iulie 1970 respectiv 26 iulie-3 august 1971 s-au descoperit 13 monede. Dintre acestea trei au fost surprinse în morminte de inhumatie, un as emis de împăratul Traianus și doi ași de la Hadrianus. În mormintele de incineratie s-au descoperit șapte astfel de piese numismatice, respectiv un as emis de Domițian, un as de la Traianus, doi ași și un dupondius de la Hadrianus și doi ași emiși de Faustina I⁵. Între morminte s-au găsit două monede emise de Geta, respectiv, un quinar de billon și un AE provincial și un as de la Severus Alexander⁶.

Din zona necropolei romane de pe Dealul Furcilor-Podei există descoperiri întâmplătoare de monede care au contribuit la îmbogățirea colecției numismatice a muzeului. Astfel, s-a achiziționat un bronz mare emis de Philippus I⁷, descoperit de Câmpeanu Nicolae în anul 1987 și un as emis de Hadrianus⁸, găsit de Orban Bela în anul 2000.

În urma unor cercetări preventive, efectuate pe două proprietăți, respectiv Martini, s-au identificat patru monede de bronz⁹, iar Cojanu alte opt

² Macrea, Protase 1959, p.438 - 441.

³ Protase 1960, p. 399 - 401.

⁴ Protase 1961, p. 407.

⁵ Protase 1974, p. 152-153.

⁶ *Ibidem*, p. 154.

⁷ Suciu 1994, p. 123.

⁸ Suciu 2001, p. 251.

⁹ Suciu, Bounegru 2008, p. 469-470.

piese, repartizate în felul următor: un as de la Vespasian, Hadrianus, Lucius Verus și Septimius Severus; doi ași și doi denari de la Severus Alexander¹⁰.

În anul 2008, arheologii Universității „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia au desfășurat săpături preventive în partea de sud a necropolei romane de pe Dealul Furcilor-Podei. Cercetările arheologice au condus la descoperirea altor șase monede, respectiv, un as emis de Lucius Verus, un denar de la Septimius Severus și trei piese emise de Severus Alexander, un denar, un denar suberat și un AE provincial. Cea de-a șasea piesă este un dupondius de la Severus Alexander pentru Iulia Mamaea. Dintre aceste piese, una singură a fost descoperită într-un mormânt (AE provincial de la Severus Alexander), restul fiind surprinse în strat sau între morminte¹¹.

Pe proprietatea lui Gheorghe Lăncrănjan, tot în anul 2008, un colectiv al muzeului albaiulian a cercetat câteva mormintele romane, iar în inventarul lor au fost găsite și piesele monetare, după cum urmează: as de la Antoninus Pius, denar de la Hadrianus, as de la Caracalla și as de la Iulia Mamaea¹².

Săpăturile arheologice pentru descărcare de sarcină istorică efectuate între anii 2008-2012¹³, a unor terenuri situate în Alba Iulia-Dealul Furcilor, punctul „Podei” au dus la dezgroparea de morminte romane, fie ele de înmormântare depuse în gropi simple sau în ciste (sarcofage de cărămidă și de piatră), sau de incinerare primară în groapă sau incinerare secundară cu resturile depuse în groapă simplă, care au contribuit la îmbunătățirea colecției muzeului albaiulian cu multe și importante piese din ceramică, os, fier, sticlă, argint, bronz, artefacte ca: ace de păr și de cusut, vase ceramice întregi și întregibile, opaițe, podoabe și accesorii vestimentare etc.

Pe lângă numeroasele piese pomenite mai sus, descoperindu-se și 77 monede inedite pe care le vom prezenta în continuarea acestui studiu, în ordinea cronologică a emitenților:

VESPASIAN (69-79)

1. Loc de descoperire: „Proprietatea Curcă Răzvan”, săpături 2009
As, 9,57 g., 26 X 25,6 mm., axa: 6
Stare de conservare: mediocră, reversul tocit
Bibliografie: RIC¹⁴ II, nr. 722, p. 99, anii 77-78
Nr. inventar: 8746

¹⁰ Ota 2009, p. 23-47.

¹¹ Ciulavu 2012, p.151-154.

¹² Moga, Timofan 2009, p. 250-251.

¹³ Săpăturile de salvare din această zonă nu sunt epuizate ele continuând și în anii următori.

¹⁴ The Roman Imperial Coinage.

2. Loc de descoperire: „Proprietatea Pop Claudiu”, săpături 2009, M6
As, 7,98 g., 26,7 X 26,5 mm., axa: 6
Stare de conservare: mediocră, reversul tocit
Nr. inventar: 8757

TRAIAN (98-117)

3. Loc de descoperire: „Proprietatea Doru Baba”, săpături 2008
Denar, 2,90 g., 18,8 mm., axa: 7
Stare de conservare: mediocră, ruptă
Bibliografie: RIC II, nr. 244, p. 261, anii 112-114
Nr. inventar: 8703
4. Loc de descoperire: „Proprietatea Doru Baba”, săpături 2008, M154
Sestert, 10,40 g., 29,2 mm.
Stare de conservare: ruptă, se păstrează doar o jumătate, tocită, arșă
Nr. inventar: 8704
5. Loc de descoperire: „Proprietatea Gaz-Martini”, săpături 2010, M52
As, 7,77 g., 28,5 X 28 mm., axa: 6
Stare de conservare: bună, reversul tocit
Nr. inventar: 8744
6. Loc de descoperire: „Proprietatea Pop Claudiu”, săpături 2009, M8
As, 8,24 g., 26,9 X 27,1 mm., axa: 6
Stare de conservare: mediocră, revers tocit
Nr. inventar: 8756
7. Loc de descoperire: „Proprietatea Kirally 2”, săpături 2011, M8
Sestert, 22,56 g., 34,1 mm., axa: 12
Stare de conservare: tocită
Nr. inventar: 8796

HADRIAN (117-138)

8. Loc de descoperire: „Proprietatea Turean Nicolae”; săpături 2008, M79
As, 8,12 g., 24,6 mm., axa: 6
Stare de conservare: mediocră, revers tocit, arșă
Bibliografie: RIC II, nr. 805, p. 442, anii 134-138
Nr. inventar: 8696
9. Loc de descoperire: „Proprietatea Canalizare-Asist Consult” supraveghere 2011
As, 8,56 g., 25,5 X 24,6 mm., axa: 6
Stare de conservare: proastă, tocită
Nr. inventar: 8781

10. Loc de descoperire: „Proprietatea Doru Baba”; săpături 2008
As, 5,79 g., 25,3 mm., axa: 6
Stare de conservare: mediocră
Bibliografie: RIC II, nr. 616 var?, p 420, anii 119-121
Nr. inventar: 8705
11. Loc de descoperire: „Proprietatea Doru Baba”, săpături 2008, M152
As, 7,16 g., 26,2 X 24,3 mm., axa: 6
Stare de conservare: mediocră, reversul tocit, ilizibil
Nr. inventar: 8706
12. Loc de descoperire: „Proprietatea Doru Baba”; săpături 2008, M178
Dupondius, 13,08 g, 28,8 X 25,9 mm., axa: 6
Stare de conservare: mediocră, reversul tocit
Bibliografie: RIC II, nr. 605, p. 418, anii 119-122
Nr. inventar: 8707
13. Loc de descoperire: „Proprietatea Doru Baba”; săpături 2008
As, 7,98 g., 23,7 mm., axa: 6
Stare de conservare: mediocră
Bibliografie: RIC II, nr. 818, p. 442, anii 134-138
Nr. inventar: 8708
14. Loc de descoperire: „Proprietatea Doru Baba”, săpături 2008, M96
AE prov., 5,57 g., 24,1 X 22,5 mm., axa 12
Stare de conservare: tocită, reversul ilizibil
Nr. inventar: 8709
15. Loc de descoperire: „Proprietatea Curcă Răzvan”; săpături 2009, M16
As, 7,18 g., 25 X 23,9 mm., axa: 6
Stare de conservare: mediocră, revers tocit, arsă
Nr. inventar: 8747
16. Loc de descoperire: „Proprietatea Canalizare-Asist Consult”; supraveghere
2011, M27
As, 10,23 g., 28,2 X 25,8 mm., axa: 6
Stare de conservare: mediocră, prezintă 3 perforații
Bibliografie: RIC II, nr. 714, p. 432, anii 132-134
Nr. inventar: 8783
17. Loc de descoperire: „Proprietatea Kirally Ștefan”, săpături 2011, M4
As, 8,79 g., 26,9 X 26,2 mm., axa: 6
Stare de conservare: bună
Bibliografie: RIC II, nr. 714, p. 432, anii 132-134
Nr. inventar: 8785

18. Loc de descoperire: „Proprietatea Kirally Ștefan”, săpături 2011, M36
As, 7,07 g., 25 X 23,6 mm.
Stare de conservare: foarte tocită, arșă
Nr. inventar: 8786

19. Loc de descoperire: „Proprietatea Kirally 2”, săpături 2011, M13
Sestert, 12,94 g., 30 x 28,3, axa: 6
Stare de conservare: mediocră
Bibliografie: RIC II, nr. 705, p. 431, anii 132-134
Nr. inventar: 8797

HADRIAN: ANTONINUS PIUS

20. Loc de descoperire: „Proprietatea Turean”, săpături 2008, M91
As, 9,81 g., 28,9 X 26,3, axa: 3
Stare de conservare: mediocră
Bibliografie: RIC II, nr. 1088a, p. 484, anul 138
Nr. inventar: 8697

ANTONINUS PIUS (138-161)

21. Loc de descoperire: „Proprietatea Turean Nicolae”, săpături 2008, M38
As, 7,90 g., 23,6 mm., axa: 6?
Stare de conservare: slabă, tocită, revers ilizibil
Nr. inventar: 8698

22. Loc de descoperire: „Proprietatea Pop Claudiu” săpături 2009, M9
As, 7,41 g., 24,5 X 23 mm., axa: 6
Stare de conservare: arșă
Nr. inventar: 8759

23. Loc de descoperire: „Proprietatea Doru Baba”, săpături 2008, M145
As, 10,89 g., 25,1 X 22,7 mm.
Stare de conservare: slabă, revers tocit
Nr. inventar: 8714

24. Loc de descoperire: „Proprietatea Doru Baba”, săpături 2008, M178
As, 11,84 g., 27,2 X 25,1 mm., axa: 12
Stare de conservare: mediocră, tocită
Nr. inventar: 8715

25. Loc de descoperire: „Proprietatea Doru Baba”; săpături 2008, M142
As, 9,78 g., 27 X 23,8 mm.
Stare de conservare: mediocră, reversul ilizibil, arșă
Nr. inventar: 8716

26. Loc de descoperire: „Proprietatea Doru Baba”, săpături 2008
AE prov., 4,64 g., 21,4 mm.
Stare de conservare: slabă, puternic arsă
Nr. inventar: 8718
27. Loc de descoperire: „Proprietatea Curcă Răzvan”, săpături 2009, M3
As, 10,80 g., 25,7 X 25 mm., axa: 6
Stare de conservare: bună
Bibliografie: RIC III, nr. 675, p. 115, anii 140-144
Nr. inventar: 8748
28. Loc de descoperire: „Proprietatea Pop Claudiu”, săpături 2009
As, 9,02 g., 23,3 X 24,5 mm., axa: 6
Stare de conservare: bună, puțin ștersă
Bibliografie: RIC III, nr. 727, p. 120, anii 143-144
Nr. inventar: 8758
29. Loc de descoperire: „Proprietatea Gabi Roman” săpături 2011
As sau dupondius, 9,95 g., 25,8 X 25,3 mm., axa: 6
Stare de conservare: proastă, tocită
Nr. inventar: 8765
30. Loc de descoperire: „Proprietatea Kirally Ștefan”, săpături 2011; M48
As, 9,05 g., 26,7 X 25,2 mm., axa: 6
Stare de conservare: mediocră
Bibliografie: RIC III
Nr. inventar: 8787
31. Loc de descoperire: „Proprietatea Kirally Ștefan”, săpături 2011, M47
As, 10,47 g., 27,1 X 25,4 mm., axa: 6
Stare de conservare: bună
Bibliografie: RIC III, nr. 1042, p. 153, anii 159-160, 160-161
Nr. inventar: 8788
32. Loc de descoperire: „Proprietatea Kirally Ștefan”, săpături 2011; M38
As, 8,66 g., 26,3 X 26, axa: 6
Stare de conservare: mediocră
Bibliografie: RIC III, nr. 727, p. 120, anii 143-144
Nr. inventar: 8789
33. Loc de descoperire: „Proprietatea Kirally Ștefan”, săpături 2011; M18
As, 11,02 g., 24,5 X 23,7 mm., axa: 12
Stare de conservare: mediocră
Bibliografie: RIC III
Nr. inventar: 8790

ANTONINUS PIUS:FAUSTINA I

34. Loc de descoperire: „Proprietatea Doru Baba”, săpături 2008, M15
As turnat, 7,65 g., 24,7 X 23,1 mm
Stare de conservare: tocită
Nr. inventar: 8717

ANTONINUS PIUS:MARCUS AURELIUS

35. Loc de descoperire: „Proprietatea Doru Baba”, săpături 2008
As, 10,21 g., 25,4 mm., axa: 12
Stare de conservare: mediocră
Bibliografie: RIC II, nr. 1086, p. 484, după 138
Nr. inventar: 8719

FAUSTINA I (138-141)

36. Loc de descoperire: „Proprietatea Doru Baba”, săpături 2008
As, 11,24 g., 26,1 X 24,8 mm., axa: 6
Stare de conservare: mediocră, reversul ilizibil
Nr. inventar: 8710
37. Loc de descoperire: „Proprietatea Doru Baba”, săpături 2008
As sau dupondius, 7,91 g., 25,9 X 25,7 mm., axa: 12
Stare de conservare: bună
Bibliografie: RIC III, nr. 1156, p. 166, anul 141
Nr. inventar: 8711
38. Loc de descoperire: „Canalizare Asist Consult”, supraveghere 2011, M30
As, 9,79 g., 27,2 X 25,3 mm., axa: 12
Stare de conservare: mediocră
Bibliografie: RIC III, nr. 1171, p. 167, după anul 141
Nr. inventar: 8779
39. Loc de descoperire: „Proprietatea Doru Baba”, săpături 2008
As sau dupondius, 8,87 g., 26,5 X 26,2 mm., axa: 6
Stare de conservare: mediocră, reversul slab
Bibliografie: RIC III, nr. 1190, p. 168, după anul 141
Nr. inventar: 8798

MARCUS AURELIUS (161-180)

40. Loc de descoperire: „Proprietatea Turean Nicolae”, săpături 2008, M119
As, 7,46 g., 23,8 X 21,1 mm., axa: 12
Stare de conservare: mediocră, tocită
Bibliografie: RIC III, nr. 1247, p. 312, decembrie 179-17 martie 180
Nr. inventar: 8699

41. Loc de descoperire: „Proprietatea Doru Baba”, săpături 2008, M108
As, 7,52 g., 26 X 23,5, axa: 9
Stare de conservare: mediocră
Bibliografie: RIC III
Nr. inventar: 8712
42. Loc de descoperire: „Proprietatea Ioan Moldovan”, săpături 2008
As, 8,34 g., 24,4 mm., axa: 7
Stare de conservare: mediocră
Bibliografie: RIC III
Nr. inventar: 8725
43. Loc de descoperire: „Proprietatea Curcă Răzvan”, săpături 2009
Dupondius, 13,34 g., 25,5 X 25,2 mm., axa:12
Stare de conservare: foarte bună
Bibliografie: RIC III, nr. 1242, p 312, primăvara-decembrie 179
Nr. inventar: 8749
44. Loc de descoperire: „Proprietatea Curcă Razvan”, săpături 2009
As, 12,33 g., 25,2 X 25 mm., axa:6
Stare de conservare: mediocră
Bibliografie: RIC III
Nr. inventar: 8750
- FAUSTINA II (146-iarna 175/176)**
45. Loc de descoperire: „Proprietatea Doru Baba”, săpături 2008, M126
As, 9,69 g., 27,4 X 27,1 mm., axa:6
Stare de conservare: mediocră, puțin tocită
Bibliografie: RIC III, nr. 1391, p. 323, decembrie 163-decembrie 164
Nr. inventar:8713
46. Loc de descoperire: „Proprietatea Dan Mărgărit săpături 2012, M6
As sau dupondius, 8,31 g., 23,7 X 23 mm.
Stare de conservare: proastă
Nr. inventar: 8804
47. Loc de descoperire: „Proprietatea Ioan Moldovan”, săpături 2008, M14
AE, 5,17 g., 23,6 X 22 mm., axa: 7
Stare de conservare: mediocră, reversul tocit
Bibliografie: RIC III
Nr. inventar: 8726

48. Loc de descoperire: „Proprietatea Kirally 2”, săpături 2011
As, 8,89 g., 27,1 X 26,1 mm., axa: 6
Stare de conservare: bună
Bibliografie: RIC III
Nr. inventar: 8799
49. Loc de descoperire: „Proprietatea Ioan Moldovan”, săpături 2008, M7
As, 10,71 g., 24,5 mm., axa: 5
Stare de conservare: mediocră, revers tocit, arsă
Bibliografie: RIC III
Nr. inventar: 8727
50. Loc de descoperire: „Proprietatea Pop Claudiu” săpături 2009, M21
As, 5,19 g., 25,8 mm.
Stare de conservare: tocită, arsă
Nr. inventar: 8761
51. Loc de descoperire: „Proprietatea Kirally 2”, săpături 2011
As, 7,47 g., 24,1 X 22,3 mm., axa: 12
Stare de conservare: mediocră
Bibliografie: RIC III, nr. 1389a, p. 193, anii 145-146
Nr. inventar: 8791
52. Loc de descoperire: „Proprietatea Kirally Ștefan”, săpături 2011, M33
As, 6,43 g., 22,4 X 23,4 mm., axa: 12
Stare de conservare: slabă, arsă
Nr. inventar: 8794
53. Loc de descoperire: „Proprietatea Kirally Ștefan” săpături 2011,
As, 5,42 g., 24,3 X 24 mm., axa: 3
Stare de conservare: proastă, tocită
Nr. inventar: 8795
54. Loc de descoperire: „Proprietatea Dan Margărit”, săpături 2012, M7
As, 9,14 g., 25,3 X 23,2 mm., axa: 12
Stare de conservare: bună
Bibliografie: RIC III, nr. 1714, p. 350, după 179
Nr. inventar: 8800
- LUCIUS VERUS (161-169)**
55. Loc de descoperire: „Proprietatea Curcă Răzvan”, săpături 2009, M21
As, 8,30 g., 27,2 mm., axa: 5
Stare de conservare: bună
Bibliografie: RIC III, nr. 1364, p. 322, decembrie 163-dec 164
Nr. inventar: 8751

56. Loc de descoperire: „Proprietatea Kirally 2”, săpături 2011, M10
As, 11,62 g., 27,3 X 26,1 mm., axa: 12
Stare de conservare: bună
Bibliografie: RIC III, nr. 1290, p. 317, martie-decembrie 161
Nr. inventar: 8801

CRISPINA (172-182)

57. Loc de descoperire: „Proprietatea Kirally 2”, săpături 2011, M19
As, 7,91 g., 24,9 X 24,6 mm., axa: 12
Stare de conservare: bună
Bibliografie: RIC III, nr. 678, p.443, după 192
Nr. inventar: 8802

SEPTIMIUS SEVERUS (193-211)

58. Loc de descoperire: „Proprietatea Oniță Dan”, săpături 2008
Denar subaerat, 1,76 g., 17,5 X 15,9 mm., axa: 12
Stare de conservare: mediocră, ruptă
Nr. inventar: 8694

59. Loc de descoperire: „Proprietatea Turean Nicolae”, săpături 2008, M82
As, 8,05 g., 23,5 X 23,1 mm., axa: 12
Stare de conservare: mediocră, arsă
Nr. inventar: 8700

SEPTIMIUS SEVERUS:GETA

60. Loc de descoperire: „Proprietatea Turean Nicolae”, săpături 2008, M138
AE prov., 2,57 g., 17,3 mm., axa: 12
Stare de conservare: bună
Nr. inventar: 8701

IULIA DOMNA (194 - 8 aprilie 217)

61. Loc de descoperire: „Proprietatea Pop Claudiu” săpături 2009, M15
As, 4,36 g., 22,5 X 21,8 mm., axa: 9
Stare de conservare: proastă
Nr. inventar: 8760

62. Loc de descoperire: „Proprietatea Kirally 2”, săpături 2011, M25
AE prov, 5,66 g., 22,5 X 21,4 mm., axa: 12
Stare de conservare: bună
Nr. inventar: 8803

CARACALLA (198-217)

63. Loc de descoperire: „Proprietatea Doru Baba”, săpături 2008

Denar subaerat, 2,60 g., 19 X 17,1 mm., axa: 6

Stare de conservare: foarte bună

Bibliografie: RIC IV.1, nr. 199, anul 212 post

Nr. inventar: 8721

64. Loc de descoperire: „Proprietatea Doru Baba”, săpături 2008, M77

As, 11,60 g., 24,9 X 23 mm., axa: 6

Stare de conservare: foarte bună

Bibliografie: RIC IV.1, nr. 554a, anul 215

Nr. inventar: 8722

CARACALLA:IULIA DOMNA

65. Loc de descoperire: „Proprietatea Doru Baba”, săpături 2008, M137

Dupondius, 11,48 g., 25,9 X 24,4 mm., axa: 12

Stare de conservare: foarte bună

Bibliografie: RIC IV 1, nr. 603 sau 607

Nr. inventar: 8720

IULIA MAESA (8 iunie 218-224 sau 225)

66. Loc de descoperire: „Proprietatea Kirally Ștefan”, săpături 2011, M41

Denar, 2,25 g., 18,3 mm., axa: 12

Stare de conservare: bună

Bibliografie: RIC IV, nr. 249, anii 218-220

Nr. inventar: 8792

SEVERUS ALEXANDER (222-235)

67. Loc de descoperire: „Proprietatea Oniță Dan”, săpături 2008

Denar subaerat, 1,71 g., 18,3 mm., axa: 12

Stare de conservare: mediocră

Bibliografie: RIC IV

Nr. inventar: 8695

68. Loc de descoperire: „Proprietatea Doru Baba”, săpături 2008

Denar subaerat, 2,38 g., 19,8 X 17,5 mm., axa: 12

Stare de conservare: bună

Bibliografie: RIC IV.2, nr. 55, anul 226 post

Nr. inventar: 8723

69. Loc de descoperire: „Proprietatea Curcă Răzvan”, săpături 2009
Denar, 3,01 g., 19 X 18,6 mm., axa:6
Stare de conservare: foarte bună
Bibliografie: RIC IV.1, nr. 23, anul 223
Nr. inventar: 8752
70. Loc de descoperire: „Proprietatea Curcă Răzvan”, săpături 2009
Denar, 2,08 g., 18,6 mm.
Stare de conservare: mediocră
Bibliografie: RIC IV
Nr. inventar: 8753
71. Loc de descoperire: „Proprietatea Canalizare-Asist Consult”, supraveghere
2011, M19
Denar, 2,28 g., 18,3 X 16,9 mm., axa: 6
Stare de conservare: bună
Bibliografie: RIC IV.1, nr. 19,
Nr. inventar: 8780
72. Loc de descoperire: „Proprietatea Turean Nicolae”, săpături 2008, M132
AE prov.(Nikaea), 4,57 g., 19,7 mm., axa: 6
Stare de conservare: puțin tocită, arsă
Nr. inventar: 8702
73. Loc de descoperire: „Proprietatea Pop Claudiu” săpături 2009, M16
Denar subaerat, 1,56 g., 19 X 18,3 mm.
Stare de conservare: tocită
Nr. inventar: 8762

GORDIAN III (238-244)

74. Loc de descoperire: „Proprietatea Doru Baba” săpături 2008, M39
Dupondius, 7,22 g., 23, 2 mm., axa: 2
Stare de conservare: mediocră
Bibliografie: Viminacium, anii 239-240
Nr. inventar: 8724

MONEDE NEIDENTIFICATE

75. Loc de descoperire: „Proprietatea Canalizare-Asist Consult” supraveghere
2011, M5
Sestert, 15,16 g., 30,3 X 27,8 mm.
Stare de conservare: proastă, tocită
Nr. inventar: 8782

76. Loc de descoperire: „Proprietatea Canalizare-Asist Consult” supraveghere 2011,
As, 6,24 g., 27 mm.
Stare de conservare: proastă, revers tocit, cu o perforație
Nr. inventar: 8784

77. Loc de descoperire: „Proprietatea Kirally” săpături 2011,
As, 8,94 g., 25,6 X 25,1 mm., axa: 12
Stare de conservare: proastă
Nr. inventar: 8793

Din totalul pieselor enumerate mai sus, 51 provin din inventarul mormintelor (planșa VIII). Aceste piese numismatice au fost descoperite după cum urmează: în morminte de incinerare 25 (în cele de tip *ustrinum* 20 și 5 în cele de tip *bustum*, planșele IX, X; 5); în morminte de înhumare 26 (19 în morminte simple și 7 în sarcofage de cărămizi) (planșele XI, XII).

Așa cum reiese din catalogul pieselor monedele conțin emisiuni de la împărați, începând de la Vespasian și până la Gordian III inclusiv, cele mai multe fiind emise în timpul lui Antoninus Pius. În mormintele cercetate și studiate în decursul acestor trei ani putem spune că predomină asul.

Există două monede care erau folosite ca pandantiv sau amuletă: 1)As, de la Hadrian, moneda prezintă trei perforații, descoperită (M27, proprietatea Canalizare-Asist Consult) într-un mormânt de înhumare de adult; 2)As, neidentificat emitentul, cu o perforație, găsit în strat (cel mai probabil piedută dintr-un mormânt), (planșa VII, fig. 76).

În ceea ce privește monedele aflate în morminte și asocierea lor cu alte piese de inventar situația se prezintă în felul următor:

A) În mormintele de incinerare:

- doar o monedă singură – 2 cazuri;
- monedă și ceramică – 7 cazuri;
- monedă, ceramică și piese sticlă – 1 caz;
- monedă, ceramică, piese argint – 1 caz;
- monedă, ceramică și piese de bronz – 1 caz;
- monedă, ceramică, piese bronz, piese fier și piese os – 1 caz;
- monedă, ceramică și piese fier – 3 cazuri;
- monedă și piese fier – 1 caz;
- monedă, ceramică, piese fier și piese sticlă – 1 caz;
- monedă, piese bronz și piese os – 1 caz;
- monedă, opaiț, piese fier și ceramică – 3 cazuri;
- monedă, opaiț, piese fier, ceramică și piese os – 1 caz;
- monedă, opaiț, piese fier, ceramică și piese sticlă – 1 caz;
- monedă, opaiț și ceramică – 1 caz.

B) În morminte de inhumație:

- doar o monedă singură – 5 cazuri;
- monedă, ceramică și piese fier, cochilie de melc – 1 caz;
- două monede, ceramică și piese fier – 1 caz;
- monedă și piese fier – 5 cazuri;
- monedă, piese fier și ceramică – 1 caz;
- monedă, piese fier și piese bronz – 1 caz;
- monedă, piese fier, piese bronz, ceramică, piese os și piese sticlă – 1 caz;
- monedă, piese chimlimbar, piese fier – 1 caz;
- monedă, piese sticlă și ceramică – 1 caz;
- monedă și ceramică – 1 caz;
- monedă, ceramică și opaiț – 2 cazuri;
- monedă, ceramică, opaiț și piese sticlă – 1 caz;
- monedă, ceramică, opaiț, piese fier, cochilie melc – 1 caz;
- monedă, ceramică, opaiț și piesă plumb – 1 caz;
- monedă, ceramică, piese argint – 2 caz;
- monedă, ceramică, piese fier și piese bronz – 1 caz.

Considerăm, în încheiere, că cele 77 piese numismatice prezentate îmbogățesc seria descoperirilor monetare din necropola romană de pe Dealul Furcilor-Podei, în special, și de pe raza orașului roman Apulum¹⁵, în general, completând totodată datele referitoare la circulația monetară de la Apulum, adăugându-se celorlalte emisiuni care provin din diferite puncte ale acestui important centru al Daciei romane.

**NEW ROMAN COINS FROM
DEALUL FURCILOR-”PODEI” NECROPOLIS**

ABSTRACT

A series of Roman graves, both of inhumation and cremation, with rich and varied inventory were discovered during the 2008-2011 excavations for archaeological discharging of some properties located in Alba Iulia-Dealul Furcilor, ”Podei” area.

Together with different offerings, 77 coins were also discovered, and they were categorised according to their issuers, from Vespasian to Gordian III. 51 coins come straight from graves (25 from cremation graves, out of which 20 such pieces come from ustrinum graves and 5 from bustum graves; 26 from inhumation graves, out of which 19 in simple graves and 6 in brick sarcophagus).

¹⁵ Găzdac *et alii* 2009.

Explanation of plates:

Plate I - VII – photos of coins;

Plate VIII – coin charts: 1. Percentage with the number of coins discovered in graves and in the layer out of their total; 2. Types of coins discovered in the necropolis.

Plate IX – coin charts: 1. Percentage with the number of coins discovered in incineration and inhumation graves; 2. Percentage with the number of coins discovered in incineration graves, ustrinum and bustum type.

Plate X – coin charts: 1. Types of coins discovered in incineration graves; 2. Types of coins discovered in incineration graves, ustrinum type.

Plate XI – coin charts: 1. Types of coins discovered in incineration graves, bustum type; 2. Percentage with the number of graves discovered in inhumation graves, in simple pit and brick sarcophaguses.

Plate XII – coin charts: 1. Number of coins discovered in inhumation graves, gathered in simple pits or sarcophaguses and according to category of adults or children; 2. Types of coins discovered in inhumation graves.

Plate XIII – coin charts: issuers of coins divided according to types and subtypes of graves.

Plate XIV – coin charts: 1. Percentage with the types of coins discovered in graves; 2. Percentage with the types of coins discovered in layer.

Plate XV – coin charts: issuers of the coins discovered in the layer.

Plate XVI – coin charts: type of inventory discovered in the graves next to the coin.

Plate XVII – coin charts: coins from graves divided according to issuers and their type.

Abrevieri bibliografice

Ciulavu 2012	– F. Ciulavu, „Monede romane imperiale descoperite în necropola de la Alba Iulia - „Dealul Furcilor”, în <i>Sargetia</i> , III (XXXIX), 2012, p. 152-158.
Găzdac <i>et alii</i> 2009	- C. Găzdac, V. Suciu, Á. Alföldy-Găzdac, <i>APULUM</i> , în Coins from roman sites and collections of roman coins from Romania, V, 2009.
Macrea, Protase 1959	– M. Macrea, D. Protase, „Şantierul Alba Iulia şi împrejurimi”, în <i>MCA</i> , V, 1959, p. 435-452.
Moga, Timofan 2009	- V. Moga, A. Timofan, 113, în <i>CCA</i> 2009, p. 250-251.
Ota 2009	- R. Ota, „Some observations on the latest archaeological researchs carried out in the roman necropolis from APULUM (ALBA IULIA) - „Dealul Furcilor-Podei” în <i>EN</i> XIX, 2009, p. 23-47
Protase 1960	– D. Protase, „Şantierul arheologic Alba Iulia”, în <i>MCA</i> , VI, 1960, p. 397-405.
Protase 1961	– D. Protase, „Săpăturile de la Alba Iulia”, în <i>MCA</i> , VII, 1961, p. 407-410.
Protase 1974	– D. Protase, „Necropola oraşului Apulum”, în <i>Apulum</i> , 12, 1974, p. 134-159.
RIC	- <i>Roman Imperial Coinage</i> , Londra, 1972.
Suciu 1994	– Viorica Suciu, „Descoperiri monetare romane aflate în colecţii din jud. Alba”, în <i>Apulum</i> , XXXI, 1994, p. 123-130.
Suciu 2001	– Viorica Suciu, „Noi descoperiri monetare în judeţul Alba”, în <i>Apulum</i> , XXXVIII/1, 2001, p. 251-260.
Suciu, Bounegru 2008	– Viorica Suciu, G. Bounegru, „Monede romane descoperite recent la Apulum”, în <i>Apulum</i> , XLV, 2008, p. 461-475.

Planșa I – poze monede.

Planșa II – poze monede.

Planșa III – poze monede.

Planșa IV – poze monede.

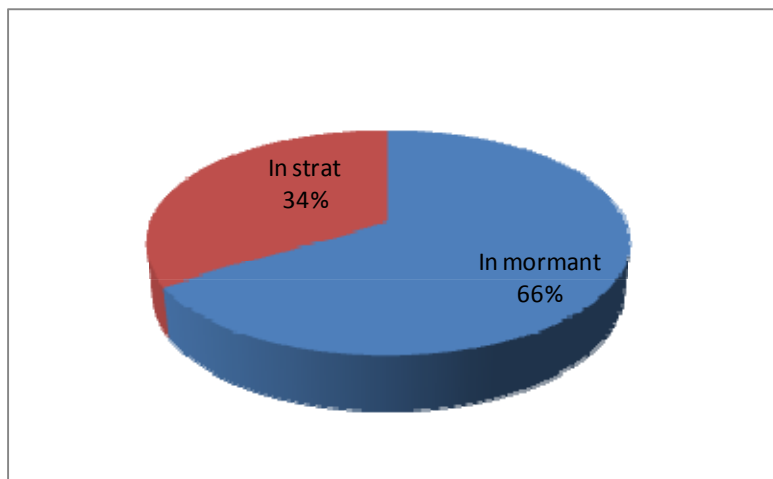
Planșa V – poze monede.

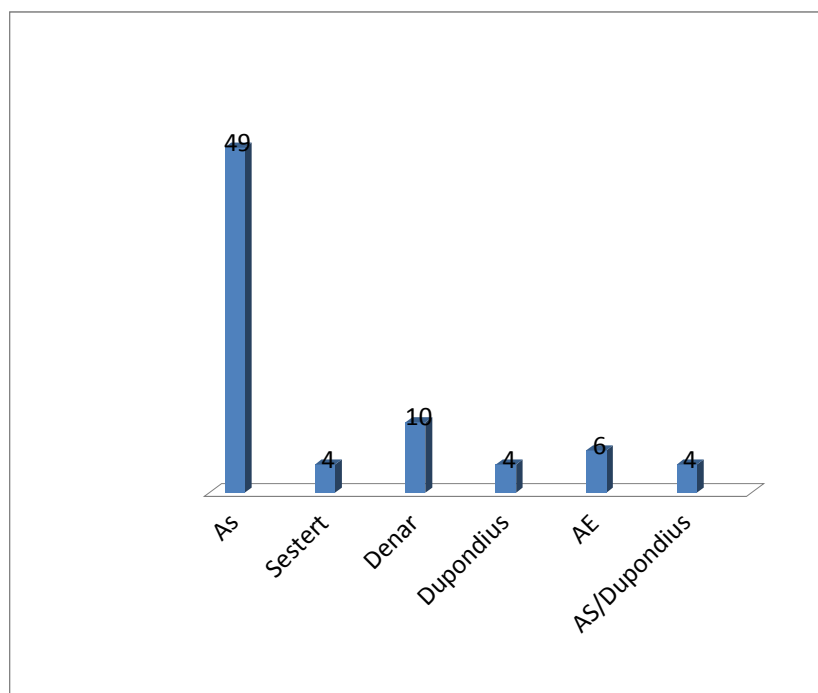
Planșa VI – poze monede.

Planșa VII – poze monede.

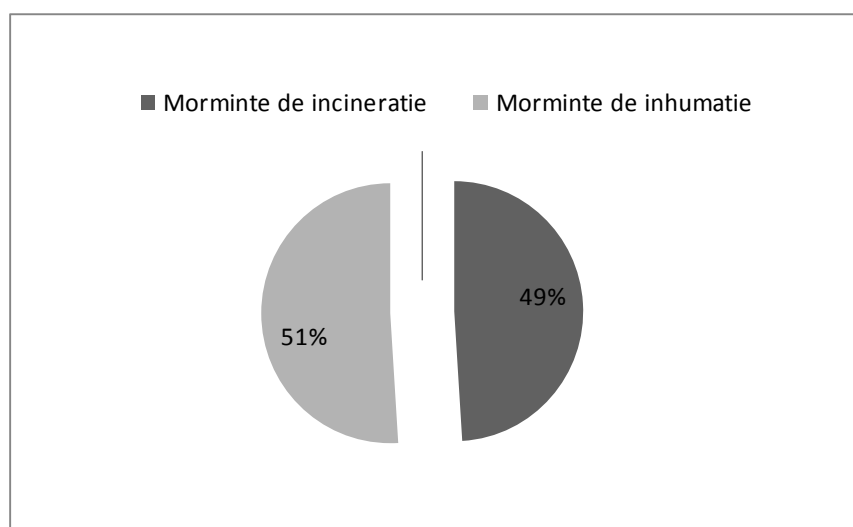

1

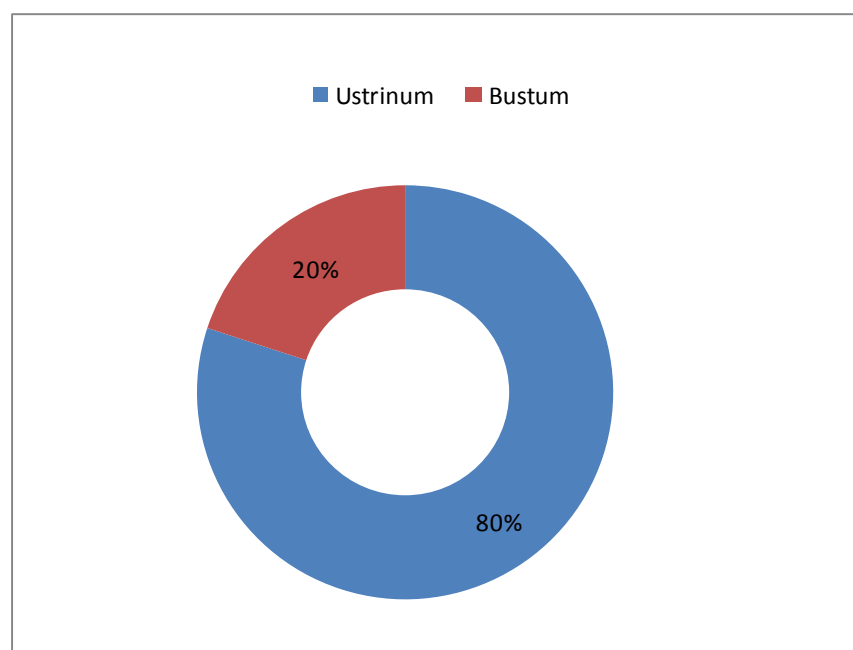

2

Plasa VIII - grafice monede: 1. Procentaj cu numărul de monede descoperite în morminte și în strat din totalul lor; 2. Tipurile de monede descoperite în necropolă.

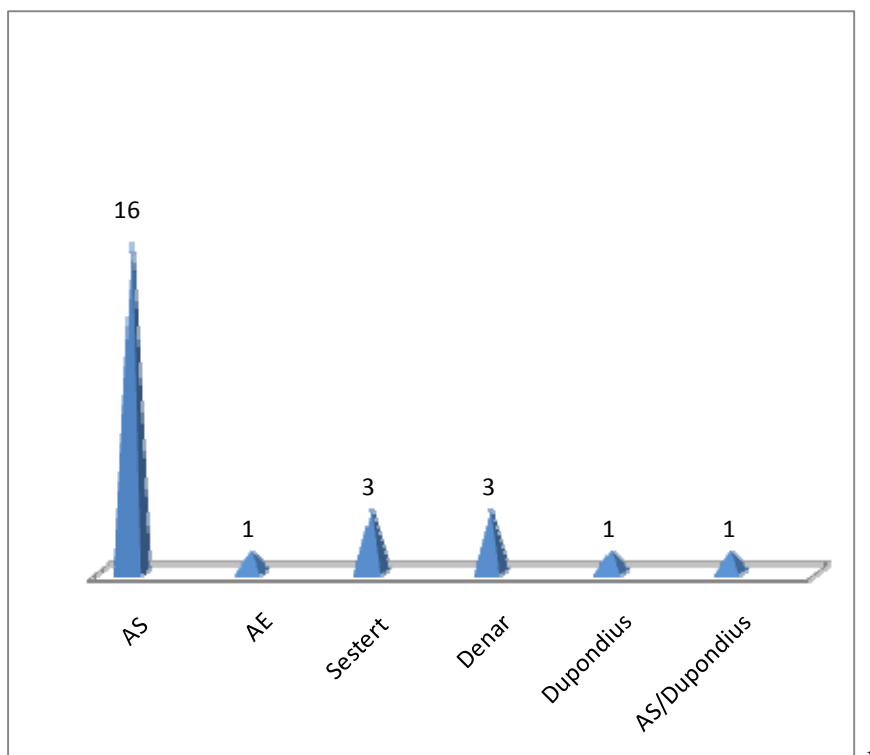

1

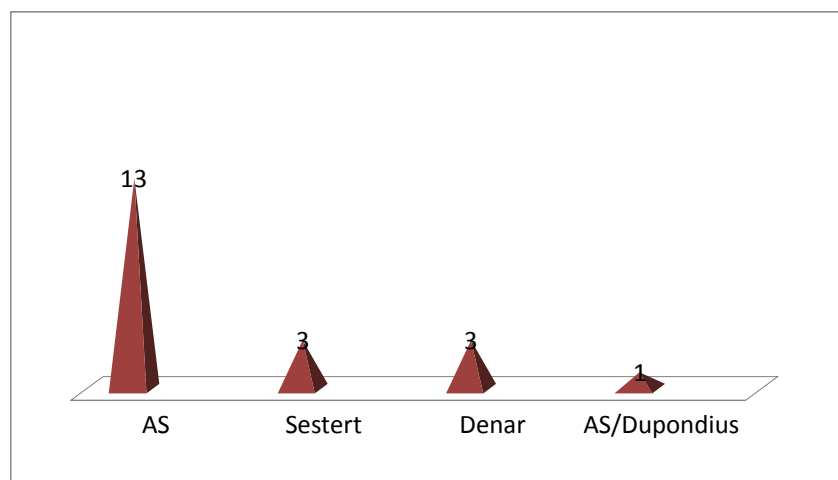

2

Planșa IX – grafice monede: 1. Procentaj cu numărul de monede descoperite în morminte de incinerare și inhumare; 2. Procentaj cu numărul de monede descoperite în morminte de incinerare de tip *ustrinum* și *bustum*.

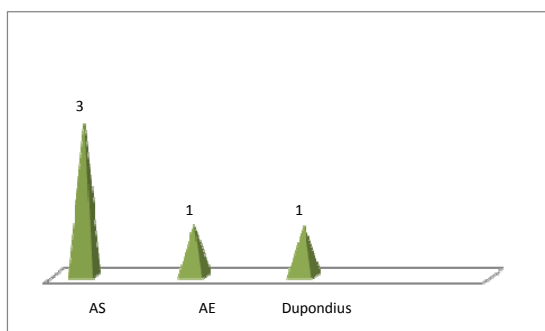

1

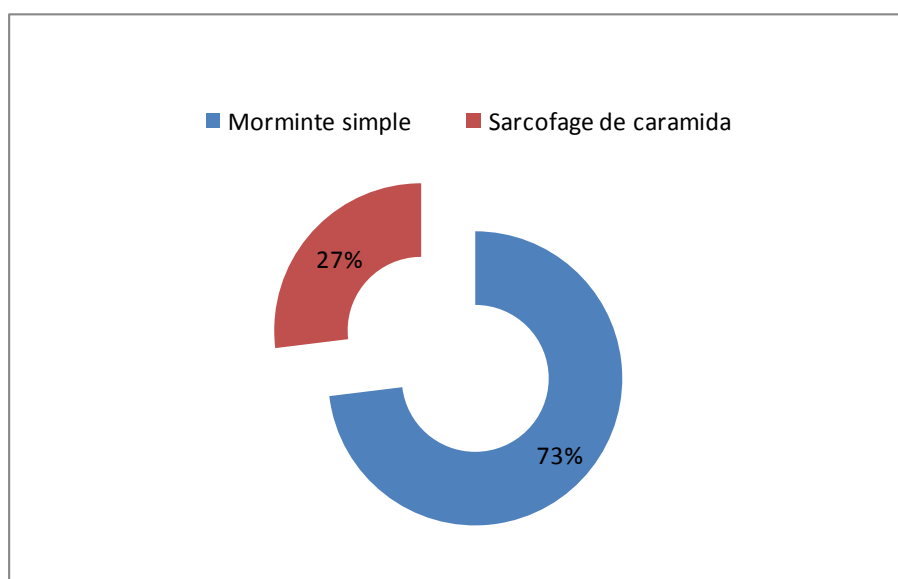

2

Planșa X – grafice monede: 1. Tipuri de monede descoperite în morminte de incinerare;
2. Tipuri de monede descoperite în morminte de incinerare, de tip *ustrinum*.

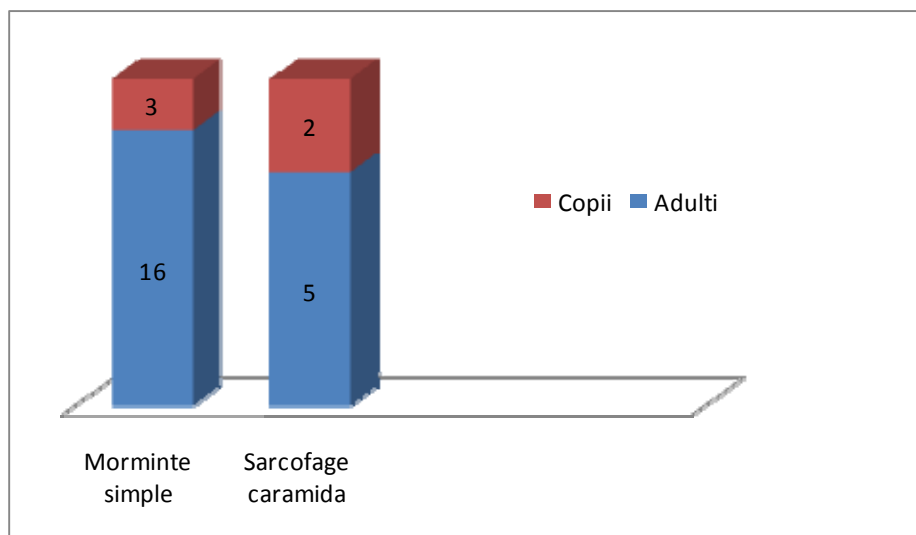

1

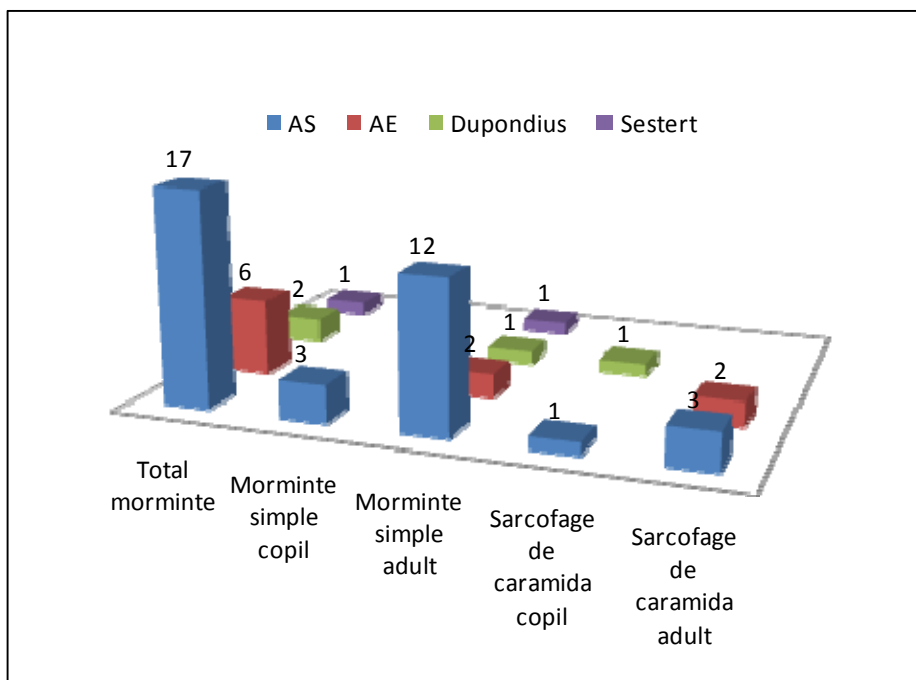

2

Planșa XI – grafice monede: 1. Tipuri de monede descoperite descoperite în morminte de incinerare, de tip *bustum*; 2. Procentaj cu numărul de morminte descoperite în morminte de inhumație, în groapă simplă și sarcofage de cărămizi.

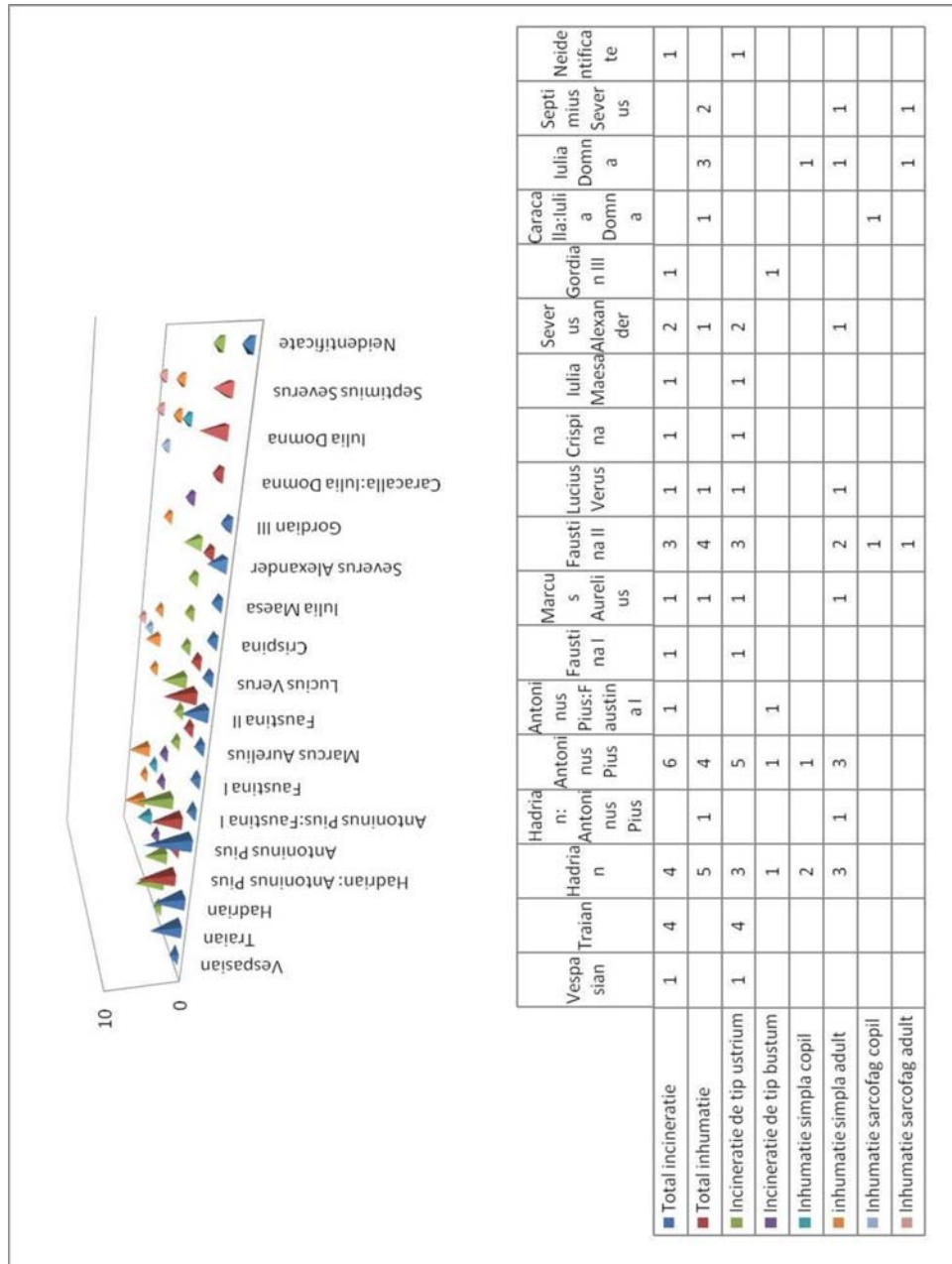

1

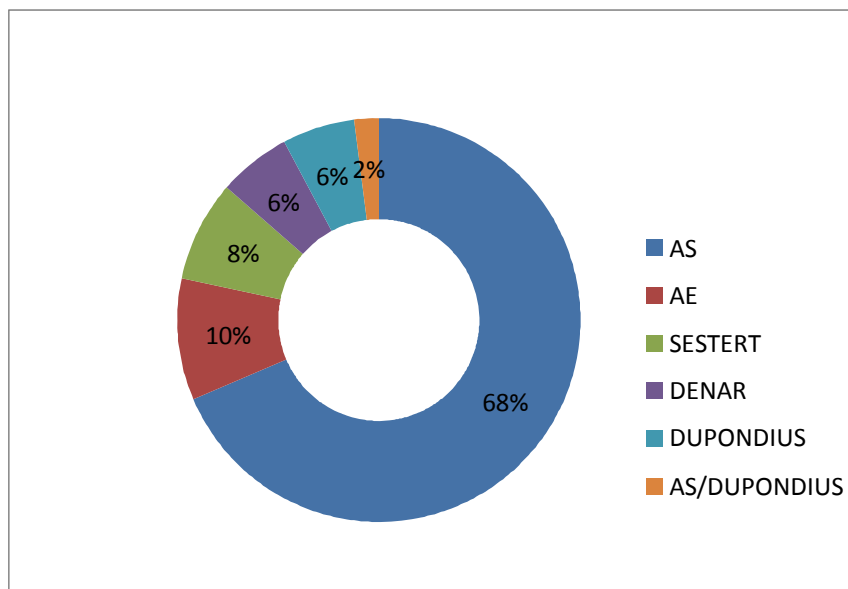

2

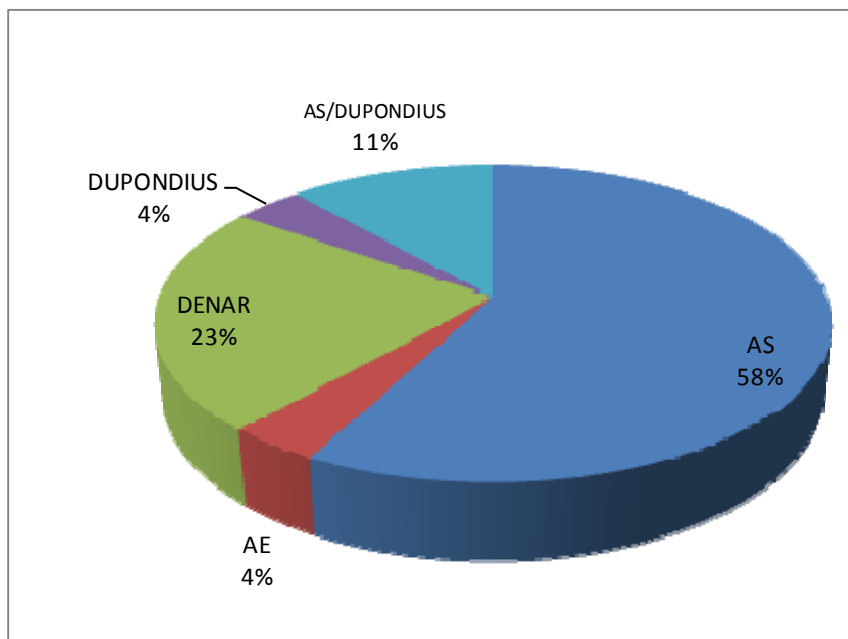
Planșa XII – grafice monede: 1. Numărul de monede descoperite în morminte de înhumație, grupate în gropi simple sau sarcofage și pe adulți sau copii; 2. Tipuri de monede descoperite în morminte de înhumație.

Planșa XIII – grafice monede: emitenți ai monedelor împărțiți pe tipuri și subtipuri de morminte.

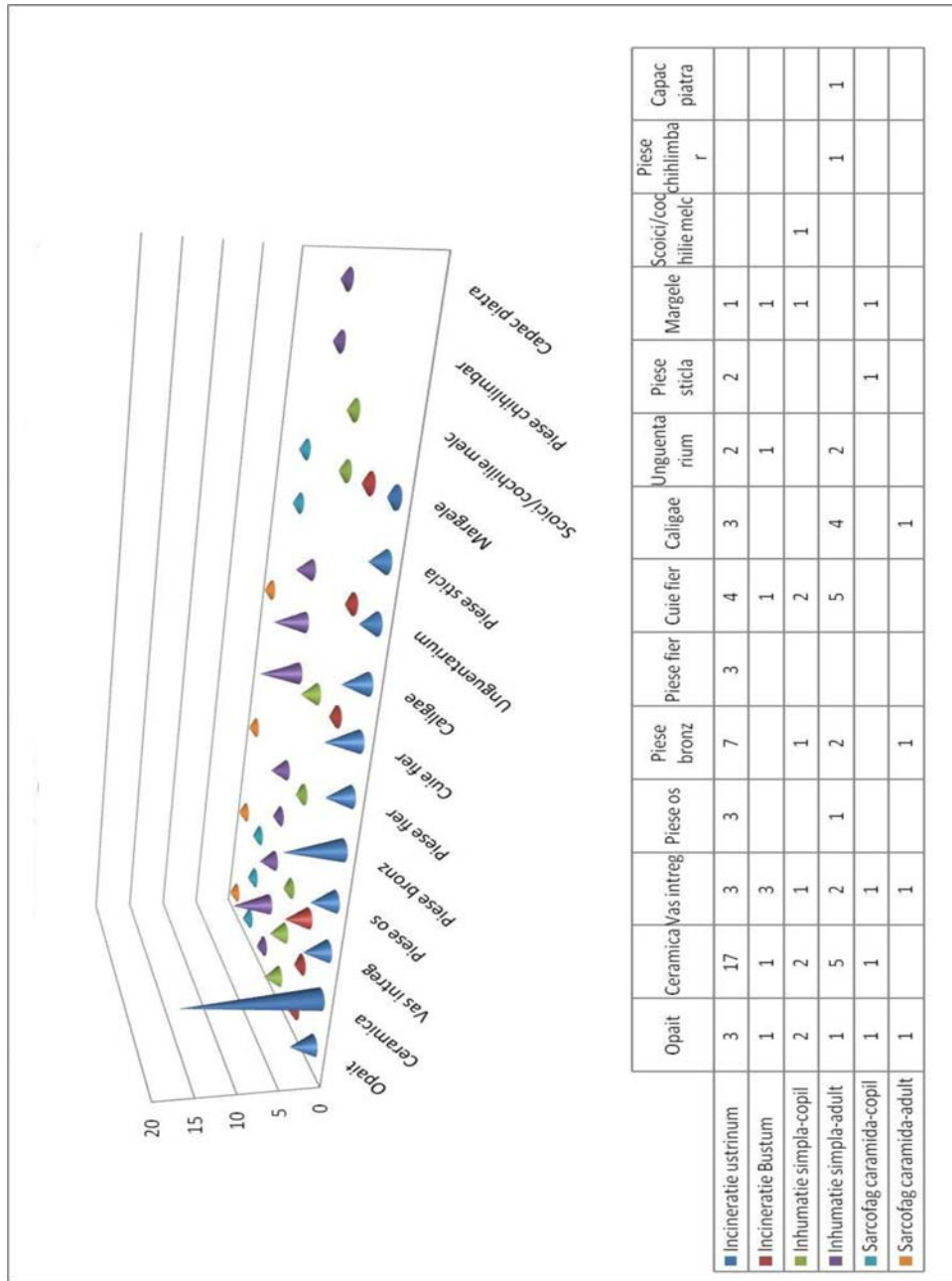

1

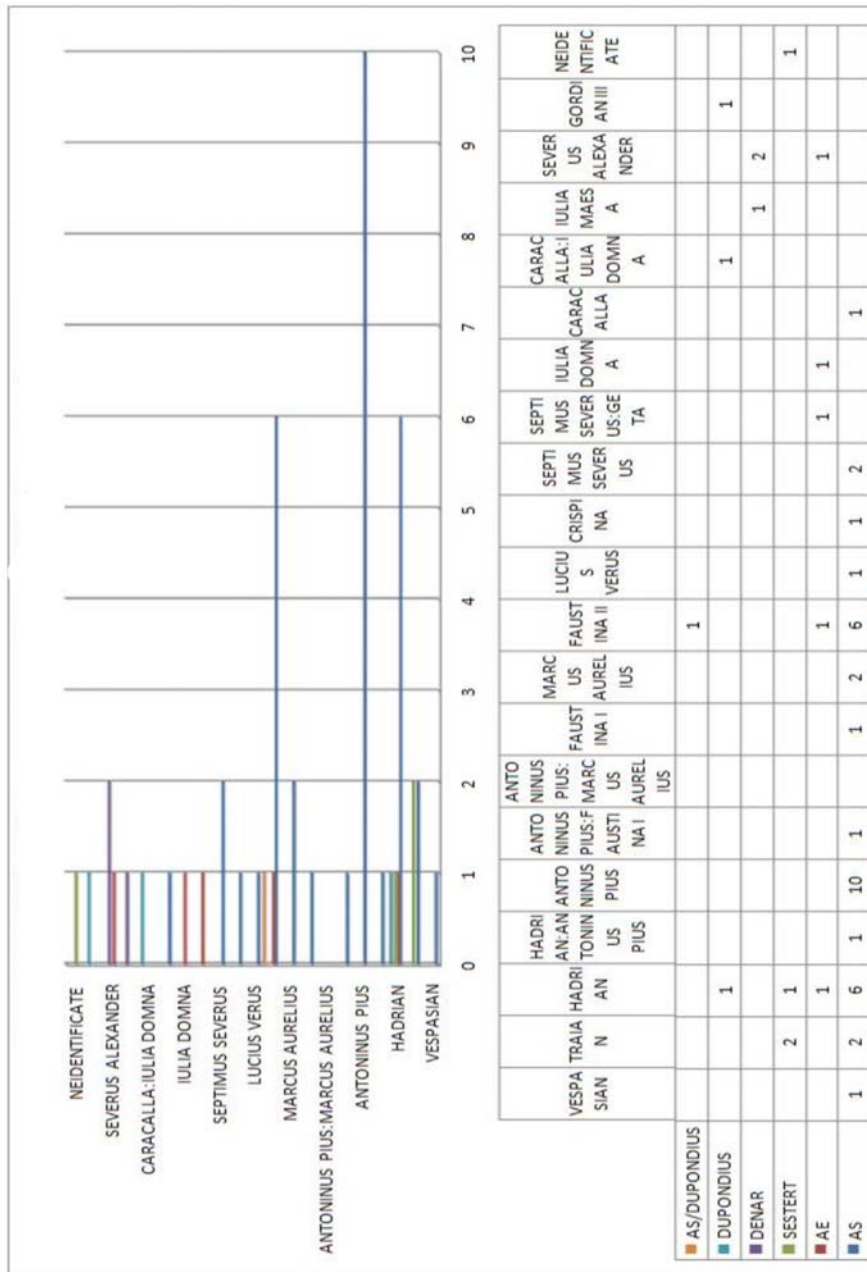

2

Plansa XIV – grafice monede: 1. Procentaj cu tipurile de monede descoperite în morminte; 2. Procentaj cu tipurile de monede descoperite în strat.

Planșa XVI - grafice monede: tipul de inventar descoperit în morminte alături de monedă.

Planșa XVII – grafice monede: monedele din morminte catalogate pe emitenți și tipul lor.